

Beslut om bildande av naturreservatet Gravakälen

Uppgifter om naturreservatet

Naturreservatets namn:	Gravakälen
NVR-id:	2200056
Kommun:	Strömsund
Län:	Jämtland
Lägesbeskrivning:	14 kilometer sydväst om Hammerdal
Centrumkoordinater:	N: 7043212 E: 505502 (SWEREF99 TM)
Fastigheter:	Del av Åsen 1:8 och Åsen 1:23
Markägare:	SCA och enskilda markägare
Förvaltare:	Länsstyrelsen Jämtlands län
Totalareal:	50,3 hektar, varav 49,9 hektar produktiv skogsmark

Innehållsförteckning

Länsstyrelsens beslut.....	3
Syftet med naturreservatet.....	3
Skälen för beslutet.....	3
Beskrivning av området.....	4
Föreskrifter	4
Redogörelse för ärendet	6
Ärendets beredning.....	6
Synpunkter på förslaget till beslut.....	7
Länsstyrelsens bedömning.....	8
Bedömning av naturmiljön	8
Motivering av beslut.....	8
Naturvärdesinventeringar	8
Förenlighet med riksintressen, planer och områdesbestämmelser	8
Naturreservatets effekt på ekosystemtjänster.....	9
Konsekvensutredning.....	10
Medverkande beslutsmöte	10
Upplysningar	11
Bilagor.....	12

Länsstyrelsens beslut

Länsstyrelsen i Jämtlands län förklarar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken det område som utmärks på bifogad beslutscharta, bilaga 1, som naturreservat med nedan angivna syfte. Naturreservatet ska ha den geografiska omfattning som framgår av beslutschartan och som märks ut i fält.

För att tillgodose syftet med naturreservatet beslutar Länsstyrelsen i Jämtlands län (Länsstyrelsen) med stöd av 7 kap. 5, 6, och 30 §§ samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att nedan angivna skäl och föreskrifter ska gälla för naturreservatet.

Beslutet om bildande av naturreservatet inbegriper beslut av skötselplan. Länsstyrelsen i Jämtlands län fastställer i enlighet med 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. bifogad skötselplan, bilaga 3, för naturreservatets långsiktiga vård. Naturreservatets förvaltare ska vara Länsstyrelsen i Jämtlands län.

Naturreservatets namn ska vara **Gravakälen**

Beslutet riktar sig till var och en samt fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom naturreservatsområdet.

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer. Områdets högbonitära granskog och andra ingående naturmiljöer med dess ekosystem och biologiska mångfald ska bevaras.

Syftet ska uppnås genom att skogsmark och övriga naturmiljöer med dess flora och fauna utvecklas fritt.

Skälen för beslutet

Naturreservatets prioriterade bevarandevärden och därmed skälen för beslutet är:

- Högbonitär, delvis kalkpåverkad, granskog präglad av intern beståndsdynamik med kontinuitet av gamla träd och död ved i olika nedbrytningsstadier.
- Bark- och vedlevande mossor, svampar, lavar och insekter, hålhäckande fåglar samt kalkgynnade kärlväxter och marksvampar.

Beskrivning av området

Naturreservatet Gravakälen ligger i Strömsunds kommun, cirka 2,4 kilometer nordost om Trekilen och cirka 14 kilometer sydväst om Hammerdal. Området utgörs av en mindre höjd (Gravakälen) med sluttningar i alla väderstreck. Höjden över havet sträcker sig från 475 meter längst ner i östra sluttningen till 520 meter på toppen av Gravakälen. Berggrunden består av gråvacka, lerskiffer och kalksten. Jordarten utgörs av morän.

Naturreservatet är 50,3 hektar stort varav nästan hela arealen är produktiv skogsmark. Skogen utgörs huvudsakligen av högbonitär granskog med ett fältskikt som domineras av högrörter som torta, midsommarblomster och högväxta ormbunkar. I delar av området har skogen en mer kalkpåverkad flora och där blandas högrörterna med kalkindikatorer som blåsippa och svart trolldruva på mattor av kransmossa. Områdets sluttningar med rörligt markvatten bidrar till en god tillväxt. De grövsta granarna är cirka 60–70 centimeter i brösthöjdsdiameter och en del granar är så höga som 26 meter. Gamla granar förekommer rikligt, de äldsta har en utvecklad grov barkstruktur. Förekomsten av död ved i form av stående torrträd och liggande lågor är i allmänhet god. Den höga tillväxten innebär att en tillförsel av grov död ved kommer att ske kontinuerligt. Inslaget av tallar och lövträd är i allmänhet mycket sparsamt.

Skogen har påverkats av plockhuggningar och äldre avverkningsstubbar av gran från huggningar under mitten av 1900-talet finns spridda i området. Skogens goda tillväxt har dock bidragit till att skogen har återfått ett urskogsliknande tillstånd. Strax utanför naturreservatets östra gräns fanns tidigare en fåbod, Gravakälsvallen, och skogen inom naturreservatet har påverkats av skogsbete längre tillbaka i tiden. I öster angränsar naturreservatet till en kraftledningsgata.

En mer omfattande beskrivning samt artförteckning finns i skötselplanen, bilaga 3.

Föreskrifter

För att uppnå och tillgodose syftet med naturreservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § första stycket förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet.

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § andra stycket miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Utöver föreskrifter och förbud enligt andra lagar är det förbjudet att inom naturreservatet:

1. uppföra byggnad eller annan anläggning, till exempel vindkraftverk, mast, antenn, luft- eller markledning, bro, spång eller jaktorn,
2. sätta upp tavla, plakat, skylt, göra inskrift eller liknande,
3. anordna upplag, utföra fyllning eller tippning,
4. spränga, schakta, borra, gräva, markbereda, utföra någon annan typ av markbearbetning eller bedriva täkt av något slag,

5. anlägga väg, skoterled, uppställningsplats för fordon, eller liknande anläggningar,
6. dika, kulvertera dike, dämma, eller utföra annan åtgärd som påverkar områdets naturgivna hydrologiska förhållande,
7. utföra skogsvårds- eller skogsskötselåtgärder, eller på annat sätt fälla eller skada träd och buskar, samt flytta eller upparbeta stående och liggande döda träd eller delar av träd,
8. sätta ut, så eller plantera arter av något slag,
9. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, tillföra kalk eller andra växtnäringsämnen.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om vad ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet förpliktas tåla

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att följande anordningar anläggs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med naturreservatet:

1. utmärkning av naturreservatets yttergränser enligt gällande anvisning,
2. uppsättning och underhåll av informationstavla vid plats som markeras på karta, bilaga 1,
3. bekämpning av främmande arter,
4. undersökningar av djur- och växtarter samt mark- och vattenförhållanden,
5. begränsa och/eller förhindra storskaliga angrepp av granbarkborre genom fällning och barkning av färskt angripna granar samt rotkapning och barkning av vindfällda granar. Inga träd ska föras ut ur naturreservatet.

C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas och om ordningen i övrigt i naturreservatet

Utöver vad som annars gäller i lagar och författningar är det förbjudet att inom naturreservatet:

1. gräva upp växter, plocka mossor, lavar och vedlevande svampar eller skada växande träd, buskar eller döda träd (torrakor och lågor) eller annan död ved,
2. klättra i boträd, uppehålla sig nära rovfågelbo, lya eller gryt, samla in ryggradslösa djur eller på annat sätt medvetet skada eller störa djurlivet. I övrigt hänvisas till gällande fiske- och jaktlagstiftning.
3. göra åverkan på mark, berg och block,
4. elda, annat än med medhavd ved.

Generella undantag

Generella undantag anger vilka åtgärder som får genomföras i naturreservatet trots förbuden som anges i A- och C-föreskrifterna.

A och C-föreskrifterna ska inte utgöra hinder för:

- a) förvaltaren av naturreservatet, eller den som förvaltaren uppdrar åt, att vidta de åtgärder som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som framgår av föreskrifterna under B ovan,
- b) att bedriva renskötsel i enlighet med gällande lagstiftning,
- c) underhåll av befintligt jakttorn eller att på samma plats ersätta ett gammalt jakttorn med ett nytt,
- d) röjning av buskar och mindre träd i syfte att upprätthålla rågångar mellan fastigheter,
- e) rättighetshavare att utföra besiktning och normalt underhåll av befintliga luftledningar som angränsar naturreservatet i enlighet med ledningsrätt som är gällande vid detta besluts ikraftträdande.

Tillståndspliktiga undantag

Trots förbuden i A- och C-föreskrifterna är det efter tillstånd från Länsstyrelsen tillåtet att genomföra de åtgärder som listas nedan.

Efter tillstånd från Länsstyrelsen ska A och C-föreskrifterna inte utgöra hinder för:

- f) betesdrift med tillhörande åtgärder inklusive uppsättning och underhåll av stängsel,
- g) uppförande av jakttorn på ny plats,
- h) att rensa dike,
- i) röjning av buskar och mindre träd i anslutning till jaktpass i syfte att upprätthålla befintliga siktgator i skog,
- j) skötsel av forn- och kulturlämningar,
- k) genomföra vetenskapliga undersökningar som innefattar insamling av arter eller har annan påverkan på naturmiljön,
- l) att fälla träd och buskar om de är till hinder för befintlig luftledning eller farliga för dess säkerhet, enligt ledningsrätt som är gällande vid detta besluts ikraftträdande.

Dispens från föreskrifterna

Om det finns särskilda skäl kan Länsstyrelsen medge dispens från föreskrifter för naturreservatet. Dispens kan dock inte ges för åtgärder som strider mot naturreservatets syfte.

Redogörelse för ärendet

Ärendets beredning

År 2014 inleddes dialogen med berörda markägare efter att Länsstyrelsen utfört naturvärdesinventeringar i området. Länsstyrelsen föreslog år 2017 till Naturvårdsverket att området borde få ett långsiktigt skydd i form av naturreservat. Efter godkännande från Naturvårdsverket och efter flera gränsändringar i dialog med

markägare och rättighetshavare påbörjade Skogsstyrelsen uppdraget att mäta in områdets gränser vilket färdigställdes under 2022.

Länsstyrelsen skickade ut en förfrågan om konsultation och/eller samråd för flera reservatsärenden till berörda samebyar, Sametinget och Svenska Samernas Riksförbund (SSR) i maj 2023. I samband med det skickades även en samrådsförfrågan ut till berörda kommuner och Skogsstyrelsen. SSR önskade konsultation vilken genomfördes i september 2023. Under konsultationen framförde SSR övergripande ställningstaganden och synpunkter men inga synpunkter på specifika reservatsärenden.

Värderings- och förhandlingsuppdrag för den enskilt ägda fastigheten inom naturreservatet har utförts av auktoriserade konsultfirmor. För den bolagsägda fastigheten har värdering utförts av en auktoriserad konsultfirma och förhandling skett mellan bolaget och Naturvårdsverket. Värderingar slutfördes och överenskommelser om intrångsersättning slöts med berörda markägare under åren 2018 till 2024.

Under 2025 tog Länsstyrelsen fram ett förslag till beslut om naturreservat. Markägare, ägare av särskild rätt inom området, berörda samebyar samt ett flertal berörda myndigheter och intresseorganisationer fick möjlighet att yttra sig över förslaget.

Synpunkter på förslaget till beslut

Totalt inkom fyra yttranden till Länsstyrelsen, varav tre med synpunkter.

Strömsunds kommun framförde i yttrande att kommunen invänder mot förslaget till beslut samt anför att inget naturreservat ska bildas på Gravakälen. Kommunen har i området pekat ut vindkraft som lämplig markanvändning och bedömer inte att de två intressena vindkraft och naturreservat är förenliga. Länsstyrelsen har noterat att Gravakälen ligger inom område som kommunen i översiktsplanen har pekat ut som lämpligt för storskalig vindkraft men att det inte ligger inom av Energimyndigheten utpekade område av riksintresse för vindbruk enligt 3 kap. 8 § miljöbalken. Gravakälen ingick, tillsammans med andra planerade naturreservat i Strömsunds kommun, i en samlad samrådsförfrågan som skickades till kommunen 2023. Kommunen hade då inga synpunkter på det planerade naturreservatet. Länsstyrelsen bedömer att de höga naturvärden som finns i naturreservatet knutna till högbonitär, gammal granskog präglad av intern beståndsdynamik gör det olämpligt att uppföra vindkraftverk på Gravakälen. Vidare bedömer Länsstyrelsen att bildandet av naturreservatet innebär en liten påverkan på det utpekade vindbruksområdet då naturreservatet ligger i utkanten av vindbruksområdet samt omfattar en mycket liten del av detta. I dagsläget finns inga vindkraftverk i nära anslutning till naturreservatet och Länsstyrelsen bedömer därmed att det i dagsläget inte är möjligt att införa ett tillståndspliktigt undantag till naturreservatets föreskrifter. Om det i framtiden blir aktuellt att uppföra vindkraftverk i närheten av naturreservatet finns möjligheten att vid behov söka dispens från naturreservatets föreskrifter.

Synpunkter inkom från Jämtkraft angående naturreservatets avgränsning och undantag till föreskrifter kopplat till den luftledning som angränsar naturreservatet. Jämtkraft framförde att de vill att den del av gränsen för naturreservatet som angränsar mot luftledningen ska flyttas 60 meter västerut alternativt att undantagen

till naturreservatets kompletteras med: "Även utanför upplåtet utrymme i ledningsrätten...får träd och buskar fällas om de är till hinder för ledningen eller farliga för dess säkerhet enligt beslutade befogenheter som följer ledningsrätten". Länsstyrelsen har lagt till ett tillståndspliktigt undantag till föreskrifterna, undantag 1), som efter tillstånd från Länsstyrelsen möjliggör fällande av träd och buskar inom naturreservatet som utgör hinder för ledningen eller är farliga för dess säkerhet.

SSR inkom med yttrande i vilket de erinrar att det är av stor vikt att Länsstyrelsen beaktar vad berörd sameby framför gällande beslut och skötselplan samt att det är viktigt att bildandet av naturreservatet inte orsakar olägenhet för renskötseln. Länsstyrelsen har inte fått några synpunkter på förslaget till beslut och skötselplan från berörd sameby.

Länsstyrelsens bedömning

Bedömning av naturmiljön

Större delen av naturreservatet utgörs av högbonitär granskog med mycket höga naturvärden. Ett flertal signalarter och rödlistade arter, som till exempel den hotade arten norsk näverlav, har noterats i området. Det finns även mindre områden med kalkbarrskog med en kalkindikerande kärlväxtflora i naturreservatet. Både skog med hög bonitet och kalkbarrskog är prioriterade skogstyper enligt *Nationell strategi för formellt skydd av skogsmark* från 2024.

Motivering av beslut

För att områdets värden ska bestå, behöver området undantas från skogsproduktion och annan exploatering som innebär att områdets naturvärden påtagligt skadas. Detta motiverar till varför Länsstyrelsen har bedömt att området bör förklaras som naturreservat.

Riktlinjer och Miljökvalitetsmål

Beslutet om naturreservat följer gällande riktlinjer för prioritering av naturreservatsskydd och Sveriges internationella åtaganden om skydd av den biologiska mångfalden, samt Sveriges miljökvalitetsmål. Länsstyrelsen bedömer att beslutet bidrar till att uppfylla miljökvalitetsmålen *Levande skogar* och *Ett rikt växt- och djurliv*.

Naturvärdesinventeringar

Skogsstyrelsen registrerade år 2013 en nyckelbiotop (Objektnamn: N 949-2013) i området. Nyckelbiotopen har en areal på 36,3 hektar och utgörs av barrnaturskog. SCA har registrerat två bolagsnyckelbiotoper i området. En på 10,3 hektar med barrnaturskog som delvis överlappar Skogsstyrelsens nyckelbiotop samt en med kalkbarrskog som är 12,1 hektar.

Förenlighet med riksintressen, planer och områdesbestämmelser

Naturreservatet ligger inom område av riksintresse för vattendraget Ammerån (enligt 4 kap. 6 § miljöbalken). Länsstyrelsen bedömer att bildandet av naturreservatet är förenligt med detta riksintresse. Naturreservatet ligger även inom påverkansområde väderad av betydelse för totalförsvaret (enligt 3 kap. 9 § miljöbalken).

Länsstyrelsen bedömer att bildandet av naturreservatet inte har någon påverkan på detta intresse.

Gällande översiktsplan för Strömsunds kommun antogs 2022. Enligt översiktsplanen ligger Gravakälen inom område för storskalig vindkraft. Det utpekade området är enligt översiktsplanen 5 400 hektar stort. Området för naturreservatet Gravakälen är drygt 50 hektar stort. Länsstyrelsen bedömer därmed att bildandet av naturreservatet innebär en mycket liten inskränkning av vindbruksområdet och att naturreservatet därför är förenligt med kommunens översiktsplan.

Länsstyrelsen bedömer även att området för naturreservatet har så höga naturvärden i ett regionalt och nationellt perspektiv att ett skydd för området är motiverat och att beslutet är förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna. Vidare bedömer Länsstyrelsen att inskränkningarna i enskilds rätt att använda mark eller vatten inte går längre än som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Naturreservatets effekt på ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster är alla produkter och tjänster som ekosystemen ger människan och som är grunden till vår välfärd och livskvalitet. Bildandet av naturreservatet Gravakälen har inverkan på ett flertal ekosystemtjänster. I tabell 1 listas de ekosystemtjänster som långsiktigt bedöms påverkas av naturreservatsbeslutet.

Att bevara biologisk mångfald i betydelsen av en mångfald av livsmiljöer, arter och gener ger med stor sannolikhet en positiv påverkan på de flesta av ekosystemtjänsterna. Detta eftersom det inte alltid är känt hur arterna interagerar och vilka arter som kan vara nyckelarter eller hörnstenar i att upprätthålla de funktionella ekosystem som ligger till grund för ekosystemtjänster. Biologisk mångfald finns endast med under kategori "Stödjande" i tabell 1 men får ses som en viktig del av alla kategorier.

Att formellt skydda natur kan vara negativt för vissa ekosystemtjänster. Inom ramen för regeringens beslutade miljömål har miljö kvalitetsmål och konkreta etappmål satts upp för bland annat formellt skydd av natur. I samband med detta har en övergripande bedömning gjorts av påverkan för vissa ekosystemtjänster såsom till exempel produktion av skogsråvara. En nationell politisk avvägning mellan till exempel virkesuttag och bevarande av skogar med höga naturvärden är alltså redan gjord.

Tabell 1. Bildandet av naturreservatet Gravakälens långsiktiga effekt på ekosystemtjänster där P står för en överlag positiv effekt och N står för en överlag negativ effekt på berörd ekosystemtjänst.

Kategori	Ekosystemtjänst	Effekt
Stödjande	Primärproduktion där växter och bakterier omvandlar oorganiska ämnen till organiska ämnen.	P
	Biologisk mångfald inklusive bevarande av livsmiljöer, hotade arter och andra arter samt genpooler.	P
	Biogeokemiska kretslopp där ekosystemen bidrar till cirkulation av grund- och näringsämnen samt vatten.	P
	Ekologiska samspel i näringsvävans dynamik och evolutionära processer.	P
	Bildande av jordmån vid nedbrytning av växtdelar.	P

Kategori	Ekosystemtjänst	Effekt
	Tillhandahållande av livsmiljöer för populationer av arter med olika funktioner under alla stadier av individernas livscykel.	P
Reglerande & bevarande	Biologisk städning, inklusive vattenrening, samt återföring av mineraler och näringsämnen via mikroorganismer, svampar, växter, djur och alger.	P
	Global klimatreglering genom kolbindning, det vill säga upptag av koldioxid, utförd av växter.	P
	Lokal klimatreglering genom skogars, växters och vattnets reglering av mikroklimat, temperatur och luftfuktighet.	P
	Pollinering och fröspridning via insekter, fåglar och andra djur.	P
	Luftrening via mikroorganismer och växter.	P
	Upprätthållande av markens kvalitet och struktur via rötter, maskar, insekter, växters kvävefixering, svampars mineralfixering, med mera.	P
Försörjande	Virke	N
	Jakt, bär- och svampplockning samt renskötsel	P
	Bioenergi från skog.	N
Kulturella	Uppskattning av naturen av etiska skäl och som inspirationskälla samt ett naturarv för att bevara naturens egenvärden för framtida generationer.	P

Konsekvensutredning

I enlighet med vad som sägs i 4 § förordning (2024:183) om konsekvensutredningar vid regelgivning, bedömer Länsstyrelsen att föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken innebär så begränsade kostnadsmässiga och andra konsekvenser att det saknas skäl för en konsekvensutredning av regelgivningen.

Medverkande beslutsmöte

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Marita Ljung. Vid den slutliga handläggningen av ärendet deltog även funktionschef för naturskydd Annelie Johansson samt handläggare Lisa Linck, den sistnämnde föredragande.

Detta beslut har signerats elektroniskt och saknar därför underskrifter.

Marita Ljung

Lisa Linck

Upplysningar

Föreskrifterna under C ovan, enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas, vistas och om ordningen i övrigt inom naturreservatet, gäller omedelbart, även om de överklagas.

Den som vill göra anspråk på ersättning eller kräva inlösen av fastighet ska väcka talan hos mark- och miljödomstolen mot staten inom ett år från det att beslutet på vilket anspråket grundas har vunnit laga kraft vid påföljd att rätten till ersättning eller inlösen annars går förlorad.

Detta beslut ska enligt 27 § förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. kungöras i länets författningssamling och i ortstidningarna Östersundsposten och Länstidningen. Sakägare anses därmed ha fått ta del av beslutet.

Detta beslut påverkar inte rätten till renskötsel på annans mark.

Länsstyrelsen ska enligt 2 kap. 8 § miljötillsynsförordningen (2011:13) utöva operativ tillsyn över att naturreservatets föreskrifter följs. Enligt 29 kap. 2 och 2a §§ miljöbalken gäller bland annat att brott mot föreskrift som meddelats med stöd av 7 kap. miljöbalken kan medföra straffansvar. Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan Länsstyrelsen enligt 26 kap. 9 och 14 §§ miljöbalken vid vite förelägga om rättelse.

Enligt 4 § skogsvårdslagen (1979:429) ska bestämmelser i denna lag eller med stöd av lagen meddelade föreskrifter inte tillämpas i den mån vad där sägs strider mot föreskrifter för naturreservatet. Det innebär till exempel att eventuella vindfällan och stormskadad skog lämnas orörda.

Spontana bränder inom naturreservatets gränser bör släckas omedelbart.

Organiserad verksamhet är tillåten inom naturreservatet, under förutsättningen att själva aktiviteten som bedrivs inte förbjuds i reservatsföreskrifterna och/eller av andra lagar och bestämmelser. Organiserad verksamhet är när en lärare eller ledare för en organisation/företag planerar att genomföra ett arrangemang med deltagare enligt förutbestämd plan/färdväg/rutt. Det är organisatörens ansvar att bedöma hur planerade aktiviteter kan komma att påverka naturen och andra utövare, samt känna till naturreservatets föreskrifter och naturvärden, miljöbalkens kunskapskrav samt skyldigheter och försiktighetsmått som följer av allemansrätten. Om en organiserad verksamhet planeras att utföras i naturreservatet kan organisatören ta kontakt med Länsstyrelsen i Jämtlands län för att rådgöra om hur verksamheten bäst kan genomföras inom naturreservatet.

Länsstyrelsen kan meddela dispens från föreskrifter om det finns särskilda skäl och om det är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte. Utöver föreskrifterna för naturreservatet gäller också generella bestämmelser till skydd för naturmiljön och djurlivet, till exempel:

- hänsynsregler enligt 2 kap. 3 § miljöbalken,
- strandskydd enligt 7 kap. 13-18 §§ miljöbalken,

- fridlysning av alla vilda fåglar och däggdjur samt deras ägg, ungar och bon enligt jaktlagen (1987:259). Vissa andra växt- och djurarter är fridlysta enligt 8 kap. miljöbalken och artskyddsförordningen (2007:845),
- hundhållning enligt 16 § i lagen (2007:1150) om tillsyn av hundar och katter,
- terrängkörning, inklusive generellt förbud mot barmarkskörning, enligt 1 § terrängkörningslagen (1975:1313),

Vid vistelse i naturreservatet ska såväl naturreservatets föreskrifter som föreskrifter och förbud enligt andra gällande lagar följas. Det är också viktigt att observera att föreskrifterna reglerar agerande i naturreservatet men inte i sig ger markägarens tillstånd.

Vid terrängkörning, med stöd av 1 § terrängkörningsförordningen (1978:594) ska fordon, färdväg och hastighet väljas med omsorg för att minimera mark- och vegetationsskador.

Jakt regleras inte i naturreservatets föreskrifter, gällande jakt- och fiskelagstiftning råder. Uttransport av fällt vilt får ske med stöd av § 1 terrängkörningsförordningen.

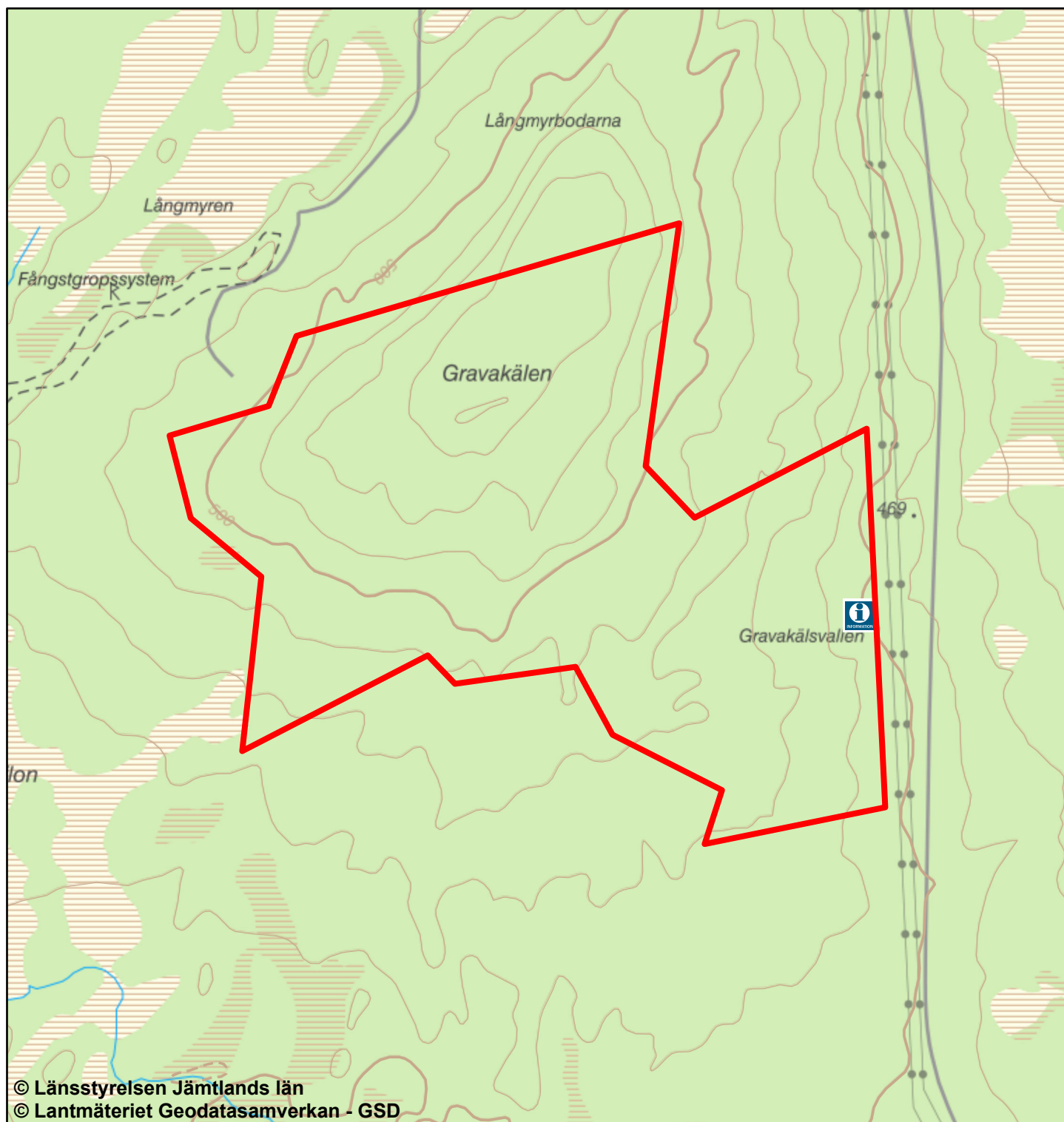
Bilagor

Nr.	Undernivå nr.	Typ av bilaga	Beskrivning
1.		Beslutskarta	Visar naturreservatets gränser samt för vilka olika områden, stigar, vägar, anläggningar med mera som naturreservatets föreskrifter gäller.
2.		Översiktskarta	Visar var i Jämtlands län som naturreservatet ligger
3.		Skötselplan	
	3a	Skötselplankarta	Skötselplankarta som visar naturreservatets indelning i skötselområden.
4.		Överklagandehänvisning	

Naturreservatet Gravakälen

Beslutskarta

Gräns för naturreservatet Gravakälen

Informationstavla

0 200 400 m

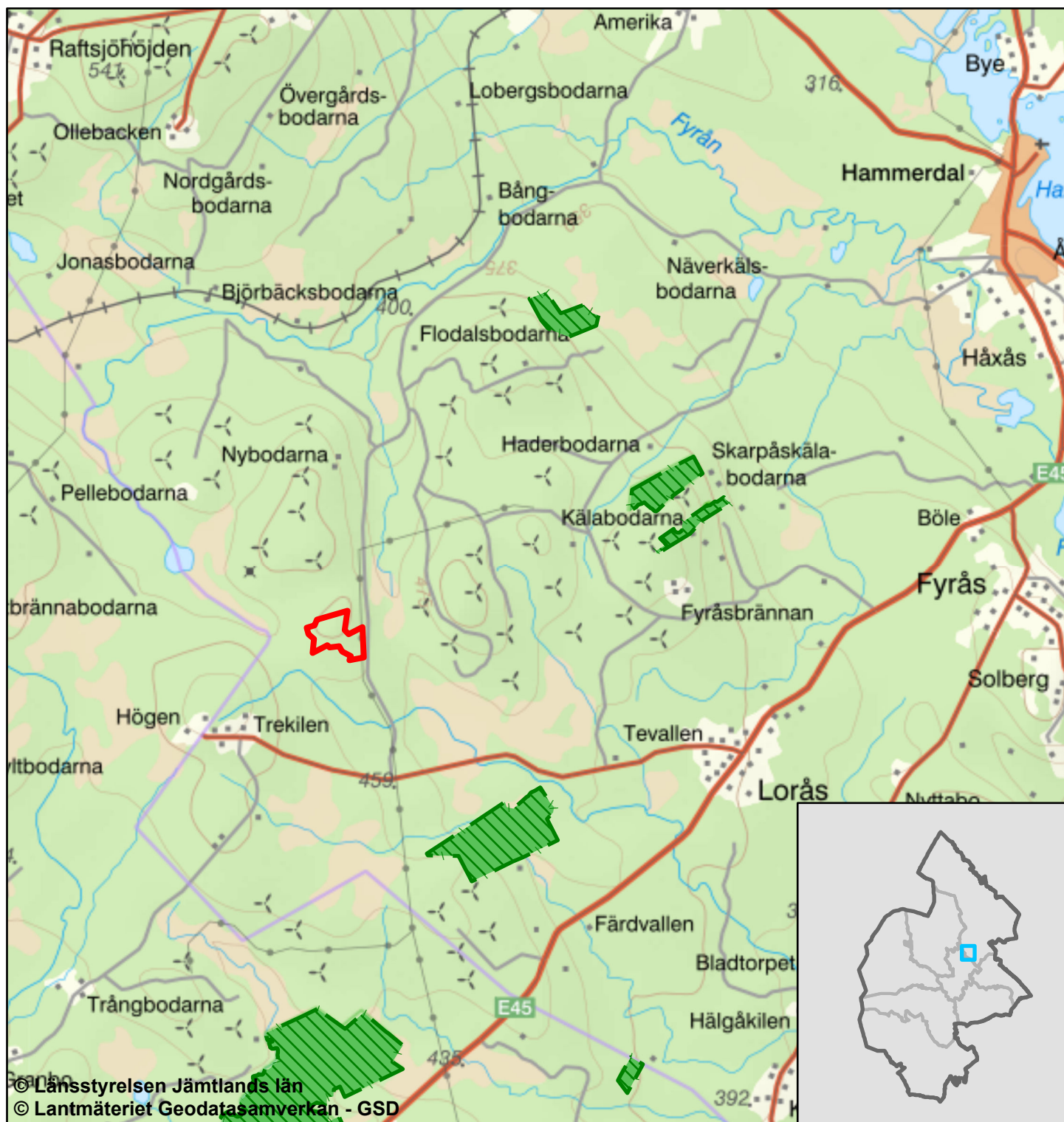
Skala: 1:8 000

Naturresevatet Gravakälen

Översiktakarta

- Planerat naturresevat Gravakälen
- Övriga naturresevat

0 2,5 5 km

Skala: 1:100 000

Skötselplan för naturreservatet Gravakälen

Innehållsförteckning

BESKRIVNINGSDDEL	2
Syfte	2
Beskrivning av naturreservatet.....	2
Administrativa data	2
Områdesbeskrivning.....	2
Prioriterade bevarandevärden.....	4
Åtgärdsprogram för hotade arter eller livsmiljöer.....	4
PLANDEL	5
Skötsel och förvaltning av naturreservatets naturvärden.....	5
Skötselområde A – Högbonitär granskog (50,3 hektar)	5
Skötsel och förvaltning av naturreservatets friluftslivsvärden	6
Utmärkning av naturreservatets gräns	6
Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder	6
Övriga uppgifter	7
Samråd med rennäringen.....	7
Uppföljning	7
Tillsyn	7
Finansiering av naturvårdsförvaltningen.....	7
Källförteckning	7

BESKRIVNINGSDDEL

Syfte

Syftet med naturreservatet är att bevara biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer. Områdets högbonitära granskog och andra ingående naturmiljöer med dess ekosystem och biologiska mångfald ska bevaras.

Syftet ska uppnås genom att skogsmark och övriga naturmiljöer med dess flora och fauna utvecklas fritt.

Beskrivning av naturreservatet

Administrativa data

Naturreservatets namn	Gravakälen
Län	Jämtland
Kommun	Strömsund
Fastigheter	Del av Åsen 1:8 och Åsen 1:23
Markägare	SCA och enskilda markägare
Areal	50,3 hektar
Förvaltare	Länsstyrelsen i Jämtlands län

Områdesbeskrivning

Landskap och läge

Naturreservatet Gravakälen ligger i Strömsunds kommun, drygt två kilometer nordost om Trekilen och 14 kilometer sydväst om Hammerdal. Området utgörs av en mindre höjd (Gravakälen) med sluttningar i alla väderstreck. Höjden över havet sträcker sig från 475 meter längst ner i östra sluttningen till 520 meter på toppen av Gravakälen.

Geologiska förhållanden

Området ligger i den naturgeografiska regionen "Jämtlands kambrosiluområde". Berggrunden utgörs av gråvacka, lerskiffer och kalksten och jordarten av morän.

Skogen

Skogen utgörs huvudsakligen av högbonitär granskog med ett fältskikt som domineras av högrörter som torta (*Lactuca alpina*), nordisk stormhatt (*Aconitum lycoctonum* subsp. *Septentrionale*), midsommarblomster (*Geranium sylvaticum*) och högväxta ormbunkar. I delar av området har skogen en mer kalkpåverkad vegetation och där blandas högrörterna med kalkindikatorer som blåsippa (*Hepatica nobilis*) och svart trolldruva (*Actaea spicata*) på mattor av kransmossa (*Hylocomiadelphus triquetrus*). Områdets sluttningar med rörligt markvatten bidrar till en god tillväxt. De grövsta granarna är cirka 60–70 centimeter i brösthöjdsdiameter och en del granar är så höga som 26 meter. Gamla granar förekommer rikligt, de äldsta har en utvecklad grov barkstruktur. Förekomsten av död ved i form av stående torrträd och liggande lågor är i

allmänhet god. Den höga tillväxten innebär att en tillförsel av grov död ved död ved kommer att ske kontinuerligt. Inslaget av tallar och lövträd är i allmänhet mycket sparsamt.

Naturvårdsarter

I artförteckningen nedan, tabell 1 anges några naturvårdsarter funna i naturreservatet Gravakälen. Naturvårdsarter är enligt ArtDatabanken arter som är extra skyddsvärda, arter som indikerar att ett område har höga naturvärden eller arter som i sig själva är av särskild betydelse för biologisk mångfald. Inom begreppet naturvårdsarter återfinns rödlistade arter, fridlysta arter, nyckelarter, ansvarsarter, typiska arter och signalarter.

Tabell 1. Artförteckning över hitintills funna rödlistade arter i naturreservatet Gravakälen samt andra naturvårdsarter som indikerar höga naturvärden inom området.

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Kategori	Signalart & E-indikator
Lavar			
Luddlav	Nephroma resupinatum		S
Lunglav	Lobaria pulmonaria	NT	
Norsk näverlav	Platismatia norvegica	VU	
Skrovellav	Lobaria scrobiculata	NT	
Stuplav	Nephroma bellum		S
Svampar			
Blackticka	Steccherinum collabens	VU	
Koralltaggsvamp	Heridium coralloides	NT	
Rosenticka	Fomitopsis rosea	NT	
Rynkskinn	Phlebia centrifuga	VU	
Svavelrisk	Lactarius scrobiculatus		S
Trådticka	Climacocystis borealis		S
Ullticka	Phellinidium ferrugineofuscum	NT	
Äggvaxskivling	Hygrophorus karstenii	NT	
Mossor			
Vedtrappmossa	Anastrophyllum hellerianum	NT	
Kärlväxter			
Blåsippa	Hepatica nobilis		E
Nordisk stormhatt	Aconitum lycoctonum subsp. septentrionale		E
Svart trolldruva	Actaea spicata		S

Rödlistade arter kategoriserade enligt ArtDatabanken 2020: VU = Sårbar (Vulnerable), NT = Missgynnad (Near Threatened). Signalarter (S) och E-indikatorer (E) enligt Skogsstyrelsen 2023. Signalarter är arter som signalerar höga naturvärden. E-indikatorer (ekologiska ståndortsindikatorer) är arter som visar på speciella ståndorter.

Kulturhistoria och tidigare markanvändning

Skogen har påverkats av plockhuggning och skogsbete av tamboskap. På generalstabskartan från 1912 finns flera fäbodan i området runt Gravakälen. Strax utanför naturreservatets östra gräns

fanns tidigare fäbodvallen Gravakälsvallen. Enligt Skogsstyrelsens kartsikt *Skog och Historia* har bland annat tre husgrunder och två odlingsrösen hittats där (Objektnummer 232 545). En del för Länsstyrelsen okända forn- och kulturlämningar kan förekomma inom naturreservatet.

Rennäring

Området där naturreservatet är beläget nyttjas för renskötsel och utgör bland annat vinterland för Jijnjevaerie sameby.

Friluftsliv

Området används, såvitt Länsstyrelsen känner till, huvudsakligen som jaktmark.

Prioriterade bevarandevärden

Naturreservatets prioriterade bevarandevärden och därmed skälen för beslutet är:

- Högbonitär, delvis kalkpåverkad, granskog präglad av intern beståndsdynamik med kontinuitet av gamla träd och död ved i olika nedbrytningsstadier.
- Bark- och vedlevande mossor, svampar, lavar och insekter, hålhäckande fåglar samt kalkgynnade kärlväxter och marksvampar.

Åtgärdsprogram för hotade arter eller livsmiljöer

Vid förvaltningen av naturreservatet ska särskild hänsyn tas till av Naturvårdsverket fastställda åtgärdsprogram (ÅGP) för hotade arter eller livsmiljöer. Inga sådana arter eller livsmiljöer är kända inom naturreservatet men Länsstyrelsen har ändå tagit ett ÅGP i beaktande i skötselplanen (tabell 2). Om Länsstyrelsen får ny kunskap om arter eller naturtyper berörda av ÅGP inom naturreservatet ska prioriterade åtgärder för dessa kunna utföras, under förutsättning att de inte bryter mot naturreservatets syfte och föreskrifter.

Tabell2. Åtgärdsprogram (ÅGP) för hotade arter eller naturtyper som är särskilt viktiga för förvaltningen

Åtgärdsprogram	Kommentar
Kalktallskog	Kalktallskog förekommer inte i naturreservatet. Åtgärdsprogrammet har ändå beaktats vid framtagandet av skötselplanen då grandominerad kalkbarrskog finns i naturreservatet.
Trolldruvemätare	Arten har inte noterats i naturreservatet. Åtgärdsprogrammet har ändå beaktats vid framtagandet av skötselplanen då svart trolldruva, som utgör värdväxt för trolldruvemätarens larver, förekommer i naturreservatet.

PLANDEL

Skötsel och förvaltning av naturreservatets naturvärden

Hela naturreservatet ingår i samma skötselområde (A).

Skötselområde A – Högbonitär granskog (50,3 hektar)

Beskrivning

Skötselområdet utgörs av granskog med ett mycket sparsamt inslag av tall och lövträd. Större delen av skogen är örtrik och högproduktiv. I delar av skötselområdet har skogen en mer kalkpräglad vegetation. Skogen har påverkats av plockhuggning men har ändå karaktären av urskog. Skogen har längre tillbaka i tiden nyttjats för skogsbete av tamboskap. Områdets nuvarande naturvärden är dock huvudsakligen knutna till intern beståndsdynamik.

Skötselområdet har mycket höga naturvärden knutna till den högbonitära granskogen med kontinuitet av gamla grova träd och av grov död ved. Skötselområdet har även naturvärden knutna till den kalkrika jordmånen och förekomsten av kalkbarrskog.

Figur 1. Skötselområde A: Högbonitär granskog

Bevarandemål

Skötselområdet ska bestå av högbonitär granskog med inslag av kalkbarrskog. Skötselområdets struktur och sammansättning ska vara tydligt präglad av intern beståndsdynamik med stor andel

gamla träd, samt rikligt med torrträd och lågor av olika förmultningsgrad. Tillkomsten av olika typer av död ved ska ske kontinuerligt och inga brott i kontinuiteten av äldre levande träd ska ske. Det ska finnas rikliga och ej minskande förekomster av för naturtypen typiska arter främst inom artgrupperna kalkgynnade kärlväxter och marksvampar, bark- och vedlevande svampar och lavar samt hackspettar. Arealen högbonitär granskog med inslag av kalkbarrskog ska vara 50,3 hektar.

Förvaltningsinriktning

- Fri utveckling

Skötselåtgärder

- Vid observation av främmande arter tas växter bort genom mekaniska metoder och djur genom jakt.
- Bevakning av granbarkborreangrepp. För att värna de kontinuitetsberoende värdena kan åtgärder för att begränsa och/eller förhindra storskaliga angrepp från granbarkborre bli aktuella, så som fällning och barkning av nyligen angripna granar och rotkapning och barkning av vindfällda granar. Fällda träd lämnas kvar i naturreservatet.

Skötsel och förvaltning av naturreservatets friluftslivsvärden

Gravakälen är ett förhållandevis okänt utflyktsmål. Området nyttjas så vitt Länsstyrelsen känner till endast i begränsad omfattning för jakt, utflykter och bärplockning. Genom att området nu ges naturreservatsstatus kommer områdets höga natur- och friluftslivsvärden bli mer kända, vilket kan innebära ett förändrat besöksstryck och ett större antal besökare.

Bevarandemål

I anslutning till naturreservatet ska det finnas god information om naturreservatets naturvärden, samt om de bestämmelser som gäller för naturreservatet.

Skötselåtgärder

- Informationstavla för naturreservatet sätts upp vid områdets entré.

Utmärkning av naturreservatets gräns

Naturreservatet skall utmärkas i fält enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

En översikt av skötselåtgärder som ska genomföras i naturreservatet Gravakälen finns i tabell 3.

Tabell 3. Sammanfattning av skötselåtgärder som bör genomföras i naturreservatet Gravakälen samt när dessa skötselåtgärder bör utföras.

Skötselområde	Skötselåtgärder	Prio	När	Frekvens
Hela naturreservatet	Markering av naturreservatets gränser.	1	Inom 1 år	Återkommande vid behov
Hela naturreservatet	Undanröjande av främmande arter	1	Vid behov	Återkommande vid behov
Friluftsliv	Uppsättning av en informationstavla	1	Inom 1 år	Underhåll vid behov

Övriga uppgifter

Samråd med rennäringsen

Ingen skötselåtgärd som kan påverka rennäringsen planeras i naturreservatet. Enligt föreskrifterna finns dock möjlighet för markägarna att återuppta betesdrift efter tillstånd från Länsstyrelsen. I samband med ett sådant tillstånd kommer sökanden villkoras att samråda med Jijnjevaerie sameby.

Uppföljning

En uppföljning av beskrivna bevarandemål ska ske för varje skötselområde för bedömning av områdets bevarandetillstånd. Uppföljningsarbetet anges och utförs av Länsstyrelsen eller av denne enligt skrivna avtal utsedd uppdragstagare. Resultat från kommande uppföljning av bevarandestatusen kan eventuellt påkalla en revidering av skötselplan och målindikatorer. Målindikatorer för uppföljning av bevarandemålen för naturreservatets skötselområden anges i ett särskilt dokument kallat uppföljningsplan som fastställs separat.

Tillsyn

Länsstyrelsen ansvarar för fortlöpande tillsyn av att naturreservatets föreskrifter efterlevs.

Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Naturvårdsförvaltningen bekostas av Naturvårdsverket genom skötselanslag för biotopvårdande åtgärder, utmärkning av reservatets gränser, områdestillsyn samt löpande underhåll.

Källförteckning

Tryckta källor

Lundqvist, J, 1969: Jordartskarta över Jämtlands län, skala 1:200 000. Sveriges geologiska undersökning, serie nr: Ca 45

Lundqvist J, 1984: Karta över berggrunden i Jämtlands län utom förevarande Fjällsjö k:n, skala 1:200 000. Sveriges geologiska undersökning, serie nr Ba 31

Länsstyrelsen i Jämtlands län 2012. Strategi för naturvårdsbränning och spontana bränder i skyddade områden i Jämtlands län 2012-2021. Diarienumr. 511-3838-2012.

Naturvårdsverket 2008. Planering av naturreservat – vägledning för beskrivning, indelning och avgränsning. Naturvårdsverkets Rapport 5788.

Naturvårdsverket 2009. Åtgärdsprogram för kalktallskogar 2009-2013. Naturvårdsverket rapport 5967.

Naturvårdsverket 2010. Uppföljning av skyddade områden i Sverige. Riktlinjer för uppföljning av friluftsliv, naturtyper och arter på områdesnivå. Naturvårdsverkets Rapport 6379.

Naturvårdsverket 2013. Förvaltning av skogar och andra trädbärande marker i skyddade områden. Naturvårdsverket Rapport 6561.

Naturvårdsverket 2015. Åtgärdsprogram för trolldruvemätare, 2015–2019. Naturvårdsverket rapport 6679

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen 2024. Nationell strategi för formellt skydd skog.

Skogsstyrelsen 2000. Signalarter. Indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer.

Skogsstyrelsen 2020. Handbok för inventering av nyckelbiotoper. Skogsstyrelsen, Jönköping.

Skogsstyrelsen 2023. Kompletterande förteckning över Skogsstyrelsens signalarter, version 2023-1. Skogsstyrelsen, Jönköping

Sveriges Geologiska Undersökning 1984. Karta över berggrunden i Jämtlands län utom förevarande Fjällsjö k.n.

Strömsunds kommun 2022. Översiktsplan för Strömsunds kommun.

Källor från internet

Artdatabanken och Naturvårdsverket. Artportalen. www.artportalen.se.

Lantmäteriet. Historiska kartor. Generalstabskartan 1912 Strömsund, <http://historiskakartor.lantmateriet.se>.

<https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/EU-och-internationellt/EUs-miljoarbete/Biologisk-mangfald-i-EU/EUs-naturvardsdirektiv/>.

Naturvårdsverket. Biologisk mångfald. <https://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Vaxter-och-djur/Biologisk-mangfald/>

Naturvårdsverket. Process att bilda naturreservat. <https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Skyddad-natur/Naturreservat/Process-att-bilda-naturreservat/>.

Naturvårdsverket. Vägledningar för arbetet med att bilda naturreservat. <http://naturvardsverket.se/sv/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Skyddade-omraden/Process-att-bilda-naturreservat/#planera>

Riksantikvarieämbetet. Fornminnesregistret. Fornsök: <https://app.raa.se/open/fornsok/>

Sametinget. Underlag för planer. www.sametinget.se/8382 Kartor över Riksintresse, strategiska platser och årstidsland

Skogsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsdataportalen <http://skogsdataportalen.skogsstyrelsen.se/Skogsdataportalen/>

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Rödlistade arter i Sverige. www.artfakta.se.

Övriga källor

Berggrundsdata över Jämtlands län, hämtad från SGUs berggrundsdatabas 2025-04-04. © Sveriges geologiska undersökning (SGU)

Jordartsdata över Jämtlands län, hämtad från SGUs jorddatabas 2025-04-04. © Sveriges geologiska undersökning (SGU)

Länsstyrelsen i Jämtlands län. Länsstyrelsen naturvärdesinventeringar.

Foto: Länsstyrelsen Jämtlands län

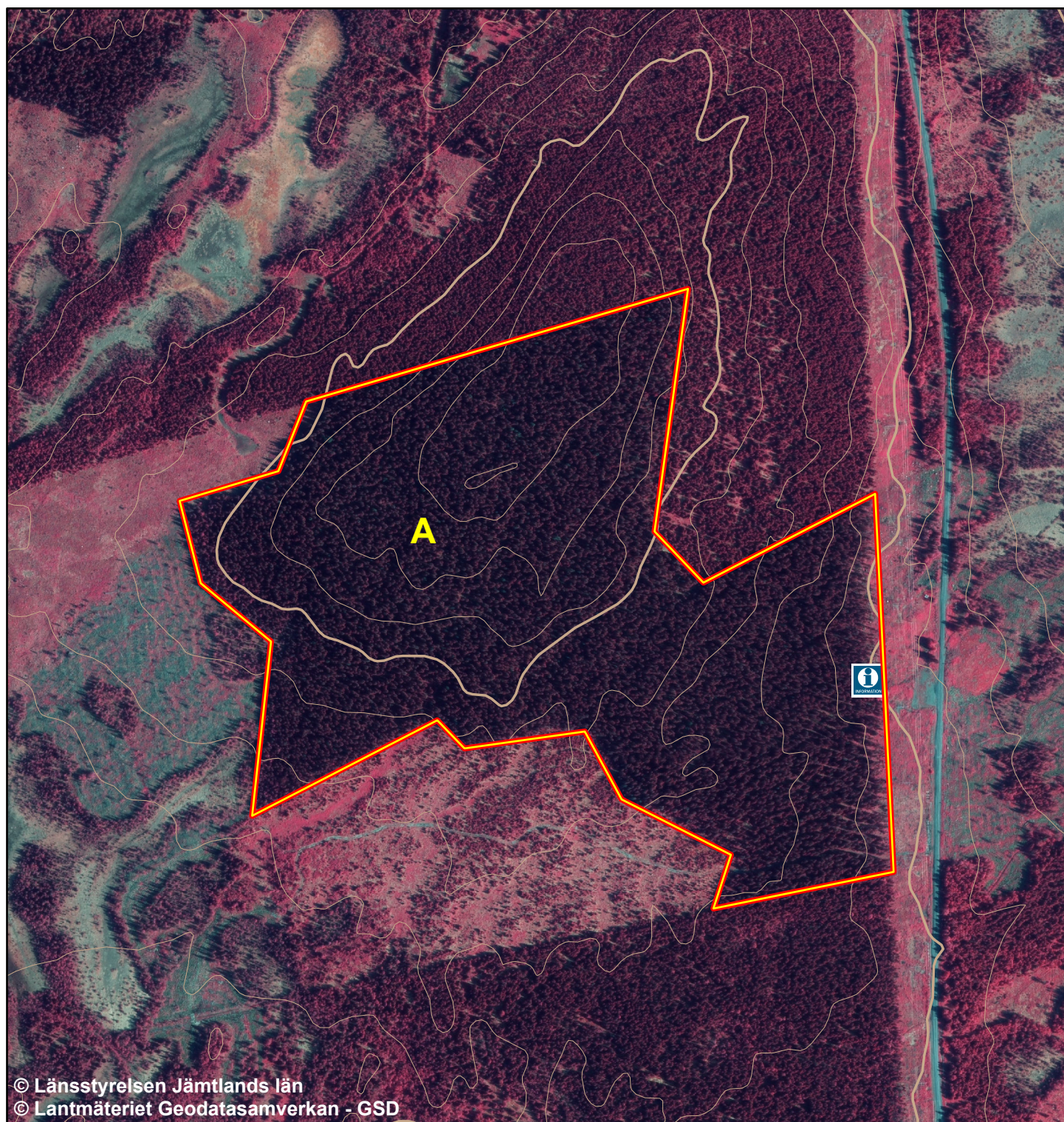
Länsstyrelsen
Jämtlands län

Dnr: 511-5004-2025

Bilaga 3a

Naturreservatet Gravakälen

Skötselplankarta

© Länsstyrelsen Jämtlands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan - GSD

- Gräns för naturreseptatet Gravakälen
- Informationstavla
- Skötselområde A - Fri utveckling

0 200 400 m

Skala: 1:8 000

SWEREF 99 TM, Höjdukurvor 5 m intervall